

12 वाळूचे ठिकाण अहमदनगर जिल्हा, महाराष्ट्र

सारांश

1. परिचय :-

कोपरगाव, श्रीगोंदा आणि राहुरी तालुके, अहमदनगर जिल्हा, महाराष्ट्रातील 12 वाळूच्या ठिकाणांसाठी पर्यावरणीय मंजूरी मागितली आहे.

- ❖ मे. इंटिग्रेटेड प्रिसिजन सिस्टम्स अँड सर्व्हिसेस प्रा. लि., अहमदनगरच्या जिल्हाधिकारी कार्यालयाद्वारे अहमदनगरच्या वाळूच्या ठिकाणांसाठी पर्यावरणीय मंजूरी मिळवण्याचे काम देण्यात आले.
- ❖ डीजीएम नागपूरने खाण योजना मंजूरी पूर्ण केली आहे.
- ❖ फॉर्म -1 एम, पीएफआर, ईएमपी, आरए, डीएसआर मधील अर्ज आणि वाळूच्या स्पॉट्ससाठी मंजूर खाण योजनांसह पर्यावरणीय मंजूरीसाठी सार्वजनिक सुनावणी प्रक्रियेसह सबमिट केले जाईल.

2. स्थळ नकाशा :-

12 वाळूचे ठिकाण अहमदनगर जिल्हा, महाराष्ट्र

3. स्थळ नकाशा :-

Name of Village /Sand Ghat	Taluka	Name of The River	Gat. No. / Survey No. / Khasra No. Etc.	Total Area in Ha.	Available Sand in Brass
Kopargaon	Dauch Khurd	Godavari	74, 75	1.14	1615
Kopargaon	Kumbhari	Godavari	433	4.87	5167
Kopargaon	Jeur Patoda	Godavari	3, 2, 86, 85 and 84	1.25	1326
Kopargaon	Morvis	Govi	171, 179 and 181	1.2	851
Kopargaon	Samvatsar	Godavari	199, 195 and 193	1.24	1313
Kopargaon	Manjur	Godavari	71 to 75, 83, 84, 95,96	2.07	1462
Shrigonda	Angare	bheema	41 to 45, 35, 33, 23, 17, 16, 10, 9, 7, 6, 119, 121, 140, 122, 123, 124, 139, 138, 137, 150, 134, 135, 141, 142, 143, 145 to 155	1.14	4039
Shrigonda	Kashti	Ghod	155 to 159, 137 to 146, 124 to 127, 102, 100, 97, 98, 94, 95, 13 to 17, 1140 to 1164, 1185 to 1200, 1212 to 1218,101	3.18	3370
Shrigonda	Wangadari	Ghod	18, 19, 20, 267, 268, 270	1.29	1825
Shrigonda	Dhumalwadi	Ghod	119, 113, 114, 93, 95, 87, 88, 91, 92, 71 to 76	1.07	1515
Rahuri	Valan	Mula	45, 41 to 38	2.83	4999
Rahuri	Mahalgaon	Pravara	120, 127, 129, 130, 132	1.39	4428

4. उत्खननाची पध्दत :-

- ❖ अ) उत्खननाची पध्दत - ड्रिलिंग आणि ब्लास्टिंग पध्दतीचा वापर न करता वाळू घाटातून वाळूचे उत्खनन करण्यात येईल. फक्त कुदळ, पावडी, घमेले यासारख्या साधनांचा वापर करून मजुरांद्वारे कोरड्या नदी पात्रातून वाळूचे उत्खनन करण्यात येईल.
- ❖ ब) यंत्रे / उपकरणे आवश्यक :- पावडी, घमेला, ट्रॉलीसह ट्रॅक्टर.
- ❖ क) वाहतूक :- वाळूच्या जागेपासून डेपोसाठी निश्चित केलेल्या जागे पर्यंत व ग्राहकांना ट्रॅक्टर ट्रॉलीद्वारे.
- ❖ पुर्नभरण प्राप्तीकरण :- उघडे पडलेले क्षेत्र पावसाळ्यानंतर आपोआप पुन्हा भरले जाईल. नदीकाठ व वाहतुकीच्या रस्त्यालगत वृक्षारोपण केले जाईल.

5. पर्यावरण व्यवस्थापन योजना

अ) वायू प्रदूषण नियंत्रण उपाय यंत्रणा :-

- वाळू वाहतुकीसाठी वापरल्या जाणा-या कच्या रोडवर वेळोवेळी पाणी शिंपडले जाईल.
- ट्रॅक्टर ट्रॉली व ट्रकवर ताडपत्री अच्छादूनच वाळूची वाहतूक टप्या-टप्याने केली जाते.
- वाहतुकीदरम्यान वाळूची गळती होणार नाही याची पुरेपुर काळजी घेण्यात येईल.
- नदीकाठी व वाळूच्या जागे जवळील मोकळ्या जागेवर वृक्षारोपण केले जाईल.

ब) ध्वनी नियंत्रण उपाय :-

- उत्खनन व वाळू वाहतूक केवळ दिवसा केली जाईल.
- अल्प प्रमाणात ध्वनीप्रदुषण अपेक्षित असेल.
- गाड्यांचा आवाज कमी करण्यासाठी वाळू वाहतूक करणा-या वाहनांची नियमित देखभाल केली जाईल.
- वाळू वाहतूक वाहनांच्या गती नियंत्रीत केल्या जातील.

क) जल प्रदूषण नियंत्रण उपाय :-

- वाळू उत्खनन केवळ कोरड्या नदीच्या पात्रातूनच केले जाईल.
- उत्खनन केलेल्या खड्डाची खोली नदीच्या पाण्याच्या पातळीपेक्षा वर ठेवली जाईल.
- नदीचा प्रवाह कृत्रीमरित्या वळविला जाणार नाहीत.
- नदी पात्रात वाहने धुण्यास मनाई राहिल.
- उत्खननातून कोणत्याही सांडपण्याचा प्रवाह तयार होणार नाही.
- कामगारांसाठी फिरते शौचालयांची व्यवस्था राहिल.
- पावसाळ्यात आणि पूरात उत्खनन टाळण्यात येईल. जेणे करून नविन वाळूचा थर जमा होण्यास मदत होईल.

ड) जमीन प्रदुषण नियंत्रण :-

- कोरड्या नदीच्या पात्रात वाळू उत्खननामुळे तात्पुरते खड्डे तयार होतील, जे पावसाळ्यात पुन्हा भरून येतील
- नदीच्या रुंदीच्या तीन मीटर किंवा रुंदीच्या 1/10 व्या जागेचे सुरक्षा अंतर नदीच्या काठापासून ("Sustainable sand mining guidelines") सोडले जाईल.
- पॉलिथीन पिशवी, जूट पिशवी इत्यादी कचरा नदीच्या पात्रात राहू/सांडण्याची परवानगी राहणार नाही.
- उत्खननास दिलेल्या परवानगी पेक्षा जास्त उत्खनन होणार नाही.
- नदीकाठी आणि जवळपास मोकळ्या जागेवर वृक्षारोपण केले जाईल.

6. हरित पट्टा निर्माण योजना :-

हरित पट्ट्याची जागा	लीजच्या सीमेच्या दोन्ही बाजूंच्या आणि नदीकाठच्या बाहेर कच्या रोडच्या कडेला
दोन रोपामधील अंतर	4 मीटर
प्रजातींची निवड	चांगल्या प्रजातींची शिफारस केली जाईल.

वृक्षारोपणांसाठी चांगल्या प्रजातींची शिफारस :-

वृक्षाच्या जातीचे नाव	स्थानिक नाव	महत्व
आझादिरक्ता इंडिका	कडुलिंब	तेल उत्पादन
टेक्टोना ग्रॅडिस	टीक	एंटीबैक्टीरियल, अँटीफंगल
बांबूसा वल्गारिस	बांबू	एन्थेलमिंटिक अँटी-इंफ्लेमेटरी, अँस्ट्रिजंट प्रॉपर्टीज

7. व्यावसायिक आरोग्य सुरक्षा व्यवस्थापन :-

- ❖ खाण चालकांना वैयक्तिक संरक्षणात्मक उपकरणे दिली जातील.
- ❖ कान, डोळा आणि हाताचे संरक्षणाची साधने या व्यतिरिक्त सुरक्षा हेल्मेट आणि पादत्राणे दिली जातील.
- ❖ कामगारांना डस्ट मास्क दिले जातील.
- ❖ खाण कामगारांसाठी पिण्याच्या पाण्यासाठीची सोय करून देण्यात येईल.
- ❖ खाण साइटवर प्रथमोपचार किट प्रदान केले जाईल.

8. निष्कर्ष :-

- ❖ कोपरगाव, श्रीगोंदा आणि राहुरी तालुके, अहमदनगर जिल्हा, महाराष्ट्र येथे MoEF आणि CC मार्गदर्शक तत्वांनुसार B2 श्रेणी अंतर्गत येतात.
- ❖ उत्खननाच्या कमी प्रमाणामुळे पर्यावरणावर परिणाम होण्याची शक्यता नाही आणि त्यामुळे हे गावाच्या फायद्याचे ठरेल.
- ❖ प्रस्तावित प्रकल्प स्थानिक रहिवाशांना अप्रत्यक्ष रोजगाराच्या संधी प्रदान करेल.
- ❖ प्रस्तावित प्रकल्प सामाजिक पायाभूत सुविधा आणि या क्षेत्राच्या सर्वांगीण विकासास सकारात्मक योगदान देईल.
- ❖ हवा, पाणी, ध्वनी, माती, घनकचरा व्यवस्थापन इ. सारख्या सर्व पर्यावरणीय प्रश्नांवर MoEF&CC मार्गदर्शक सूचनांनुसार कार्य केले जाईल.